Інновації у проєктуванні професійного становлення фахівців в університетському просторі

Збірник матеріалів конференції

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
State institution "South Ukrainian National Pedagogical University
named after K. D. Ushynsky" (Ukraine) Department of Pedagogy
State scientific institution
Ukrainian Institute of Scientific and Technical Expertise and Information (Ukraine)
Ivan Zyazyun Institute of Pedagogical and Adult Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine (Ukraine)
Southern Scientific Center of the National Academy of Sciences and the Ministry of Education and Science of Ukraine
Jon Kryange State Pedagogical University (Moldova)
Ilia State University (Georgia)
Higher School of Sports Education (Poland)

INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE

«Innovations in the design of the professional formation of specialists in the university space»

Odesa – 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (Україна)
Кафедра педагогіки
Державна наукова установа
Український інститут науково-технічної експертизи та інформації (Україна)
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України (Україна)
Південний науковий центр НАН і МОН України
Державний педагогічний університет імені Йона Крянге (Молдова)
Державний університет Іллі (Грузія)
Вища Школа Освіти У Спорті (Польща)

Збірник матеріалів
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

«Інновації у проєктуванні професійного становлення фахівців в університетському просторі»,

Одеса 2024

Друкується за рішенням Вченої ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
Протокол № 17 від 27 червня 2024 року

Збірник наукових праць за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції *«Інновації у проєктуванні професійного становлення фахівців в університетському просторі»* (Одеса, 20-22 травня 2024 року). Університет Ушинського, 2024. 220с.

Рецензенти:

Доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри філології Одеського національного морського університету ***Тетяна Яблонська***.

Доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри інноваційних технологій та методики навчання природничих дисциплін Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» ***Олександра Ордановська***

Університет Ушинського, 2024

6. Про затвердження професійного стандарту за професіями "Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти", "Вчитель закладу загальної середньої освіти", "Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)": затв. наказом Міністерством розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.12.2020р. № 2736-20. URL : https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text

7. Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників з розвитку цифрової компетентності : наказ МОН України від 10. 12. 2021 р. № 1340. URL : file:///C:/Users/user/Downloads/61b6fc314f312791981409%20(1).pdf.

8. Симоненко С. П. Українська цифрова освіта в умовах цифрової трансформації суспільства : вибір стратегії розвитку. Гілея : зб. наук. праць. 2020. Вип. 153. С. 374–377. URL : http://gileya.org/download.php?id=221

9. Цифрова адженда України – 2020 («Цифровий порядок денний» – 2020). Концептуальні засади (версія 1. 0) : проект. Першочергові сфери, ініціативи, проекти «цифровізації» України до 2020 року. 2016. 90 с. URL : https://ucci.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf.

Ольга СИЧУК
здобувач (третього) освітньо-наукового рівня,
аспіранка кафедри педагогіки
Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МЕНЕДЖЕРІВ ОСВІТИ

Сучасні умови освітнього простору характеризуються нестабільністю, яка зумовлена певними реформами та змінами в оточуючому світі. Саме тому вкрай важливим для менеджерів освіти мати відповідну професійну підготовку з питань управління закладом освіти, оскільки більшість керівників закладів освіти є педагогами без управлінської освіти.

Проблема фахової підготовки менеджерів освіти досліджується у працях науковців, серед яких: М. Барбан, В. Берека, В. Гладкова, Л. Даниленко, Г. Єльникова, Л. Карамушка, Н. Коломінський, Л. Кравченко, О. Мармаза, Є. Павлютенков, Н. Романенко, О. Сакалюк, А. Свєтлорусова, Т. Сорочан, М. Торган, Н. Черненко та ін.

Підготовка менеджерів освіти до управлінської діяльності здійснюється у межах магістерської програми, що є результатом сучасних вимог до змісту освіти, євроінтеграційних процесів та нового бачення функцій закладу освіти. Відтак освіта є не лише соціальним інститутом, а і сферою специфічних послуг, оскільки саме в закладі освіти керівник має володіти сучасними технологіями покращення якості освітнього процесу, забезпечувати зручні умови праці та саморозвитку педагогів. Саме тому у 2000 році Міністерство освіти і науки України затвердило освітньо-кваліфікаційну характеристику магістра зі спеціальності 8.000009 – «Управління закладом освіти» для закладів освіти IV рівня акредитації відповідно до галузевого стандарту. Було розроблено низку документів, де висвітлено нормативи і вимоги до керівних органів, які необхідно було врахувати в змісті і напрямах підготовки менеджерів освіти. Це сприяло розробці відповідних навчальних програм і курсів. Згодом шифр спеціальності було змінено на 8.18010020, а з новим переліком спеціальностей «Управління закладом освіти» було віднесено до 073 Менеджмент з відповідними освітньо-професійними програмами підготовки.

В Україні за спеціальністю 073 Менеджмент освітньо-професійною програмою «Управління закладом освіти» здійснюють підготовку низка закладів вищої освіти, серед яких: ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, Університет менеджменту освіти, Дрогобицький педагогічний університет імені Івана Франка та інші заклади вищої освіти.

Відповідно до ОПП підготовка здійснюється у межах обов'язкових (66 кредитів ЄКТС) та вибіркових (24 кредити ЄКТС) компонентів освітньої програми. Загальний обсяг 90 кредитів ЄКТС. Проаналізувавши ОПП різних вишів зазначимо, що основними освітніми компонентами є такі: «Менеджмент освіти», «Кадровий менеджмент», «Правові аспекти управління закладом освіти», «Аудит і оцінювання управлінської діяльності», «Управління фінансово-економічною діяльністю», «Управління інформаційними зв'язками», «Техніка управлінської діяльності» «Психологія управління» та ін. Передбачено виробничу (управлінську) та переддипломну практики.

Проаналізувавши зміст робочих навчальних програм підготовки зауважимо, що подекуди назва однієї і самої дисципліни звучить по-різному, наприклад: «Управління закладом освіти», «Менеджмент освіти», «Теорія і менеджмент організації» тощо. Водночас слід констатувати, що програмні результати навчання суттєво не відрізняються.

Аналізуючи нормативний цикл дисциплін зазначимо, що лише деякі аспекти процесів кризових ситуацій, прогнозування небезпеки, ризиків та загроз розкриваються під час вивчення дисциплін: «Менеджмент організації», «Аудит управлінської

діяльності», «Кадровий менеджмент», «Ризик-менеджмент у закладах освіти», Так, під час вивчення дисципліни «Менеджмент освіти» здобувачі освіти аналізують зовнішнє та внутрішнє середовище закладу освіти, здійснюють SWOT-аналіз. Водночас SWOT-аналіз лише один із традиційних інструментів аналізу, що може бути застосований і для аналізу ризиків і під час кризової ситуації зокрема. Під час вивчення технології ухвалення управлінських рішень та їх реалізацію не передбачено вивчення чинників, що впливають на управлінські рішення в умовах невизначеності, кризових ситуаціях, враховуючи їх специфіку.

У межах дисципліни «Аудит управлінської діяльності» розглядають специфіку організації аудиту в закладах освіти різних рівнів, процедури та інструменти оцінювання управлінської діяльності, водночас не розглядаються механізми ідентифікації перших ознак кризи та своєчасного реагування. Моніторинг розглядається з позиції інструменту оцінювання якості освітнього процесу, водночас відсутній постійний моніторинг внутрішньої та зовнішньої інформації, що може свідчити про наближення або виникнення кризи.

Під час вивчення дисципліни «Кадровий менеджмент» приділяють увагу ресурсному забезпеченню кадрового менеджменту, регулюванню трудової діяльності персоналу, ефективності кадрового менеджменту, але зовсім не передбачено врахування чинників, ризиків та загроз, які можуть призвести до кризових ситуацій, розробки плану антикризового реагування зокрема.

Аналіз програми з дисципліни «Ризик-менеджмент у закладах освіти» дає можливість констатувати, що ризик розглядається з різних позицій, зокрема - небезпеки, де вивчаються питання планування, виявлення, управління ризиком у закладах освіти, джерела потенційних небезпек зовнішнього і внутрішнього середовища, прогнозування

можливості виникнення небезпечних ситуацій тощо. Однак зазначені питанні лише окреслюють загальні уявлення про кризові ситуації, небезпеку та їх прогнозування, чого недостатньо для запобігання та управління кризовими ситуаціями, враховуючи широкий спектр означеної проблеми.

Отже, проведений аналіз робочих програм підготовки менеджерів освіти у закладах вищої освіти за другим (магістерським) рівнем вищої освіти дозволяє констатувати, що сьогодні відсутня цілеспрямована підготовка як майбутніх менеджерів освіти, так і з досвідом роботи до антикризового управління закладом освіти в сучасних умовах. Враховуючи ситуацію сьогодення, вважаємо за необхідне додати у підготовку менеджерів освіти саме управління в умовах кризи, оскільки в умовах сучасного, динамічного світу, заклади освіти стикаються з різноманітними викликами, які можуть призвести до кризових ситуацій. Для ефективного подолання цих викликів та мінімізації негативних наслідків, важливо використовувати комплексні технології кризового управління.

Аналіз наукового дискурсу [1; 2; 3] дає можливість визначити складові антикризового управління, а саме: профілактику, моніторинг, реагування, відновлення.

Профілактика антикризового управління передбачає ідентифікацію потенційних загроз (систематичний аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища для виявлення факторів, які можуть призвести до кризових ситуацій); розробку плану антикризового реагування (чіткий план дій, який визначає ролі та відповідальність персоналу, протоколи комунікації, ресурси та необхідні кроки для реагування на різні типи криз); навчання та тренінги (регулярне навчання персоналу основам кризового управління, навичкам ухвалення рішень та ефективної комунікації в кризових ситуаціях).

У межах моніторингу необхідно здійснювати систему раннього попередження (встановлення механізмів для

виявлення перших ознак кризи та своєчасного реагування), збір та аналіз інформації (постійний моніторинг внутрішньої та зовнішньої інформації, що може свідчити про наближення або виникнення кризи), відстеження розвитку кризи (постійний контроль за динамікою розвитку кризи та її впливом на заклад освіти).

Реагування має бути зосереджене на активацію антикризового штабу (залучення команди фахівців з різних сфер для координації дій та ухвалення рішень під час кризи), внутрішню комунікацію (чітке та ефективне інформування персоналу про ситуацію, хід розвитку кризи та вжиті відповідні заходи), зовнішній комунікації (прозоре та відповідальне інформування громадськості, партнерів та інших зацікавлених сторін про ситуацію та дії закладу освіти), управлінні ресурсами (раціональне розподілення доступних ресурсів для подолання кризи та мінімізації її наслідків).

Відновлення передбачає аналіз причин кризи (ретельне вивчення причин виникнення кризи для запобігання подібним ситуаціям у майбутньому), вжиття корегувальних заходів (внесення змін до стратегії, політики та процедур закладу освіти для підвищення його стійкості до криз), відновлення репутації (відновлення довіри та позитивного іміджу закладу освіти серед зацікавлених сторін), психологічна підтримка персоналу (надання допомоги та підтримки персоналу, який постраждав від кризи).

Отже, слід зазначити, що складові антикризового управління не є універсальними, повинні адаптуватися до конкретних потреб та особливостей кожної організації, зокрема закладу освіти. А менеджери освіти повинні бути підготовленими до використанні різноманітних технологій, їх поєднання та вибір тієї чи іншої під час управління закладом освіти, враховуючи стан, умови та чинники кризової ситуації.

Література

1. Дурман М. О., Дурман О. Л. Сутність антикризового управління та принципи його здійснення. *Вісник ХНТУ*. 2021. № 1 (76). С. 153–161.

2. Кравцова Т., Лащенко О., Кравцов О. Теоретичні основи впровадження антикризового менеджменту в діяльність органів публічного управління. *Аспекти публічного управління.* 2021. Том 9. №3. 2021. С. 64-72.

3. Рамазанов С. К., Надьон Г. О., Степаненко О. П., Тимашова Л. А. Інноваційні технології антикризового управління економічними системами : монографія / Під ред. проф. С. К. Рамазанова. Луганськ Київ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2009. 480 с.